

Sarah Vidmar, Simon Ličen

SIMONA KUSTEC LIPICER: NACIONALNI PROGRAM ŠPORTA JE OPERACIONALIZACIJA JAVNEGA INTERESA

THE NATIONAL SPORT PROGRAMME AS AN OPERATIONALISATION OF THE PUBLIC INTEREST

V naslednjih mesecih bo sprejet nov Nacionalni program športa, ki bo za prihodnje desetletje (veljal bo za obdobje 2010-2020) zakoličil strategijo razvoja športa v Sloveniji ter opredelil kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje, h katerim naj bi država stremela na tem področju.

Program naj bi se dotikal vsebin na vseh področjih športa, ki so v javnem interesu, razmejuje pa tudi pristojnosti države in lokalnih skupnosti pri njegovem izvajanju. Ena od njegovih razsežnosti je vsebovanje izhodišč za pripravo meril, na podlagi katerih se bodo izbirali in sofinancirali športni programi tako na državni kot na lokalni ravni. Z Nacionalnim programom športa torej država soustvarja oziroma vpliva na pogoje za razvoj športa.

Čeprav je prejšnji program naletel na kritike nekaterih strokovnjakov, poteka sprejemanje novega razmeroma stran od zainteresirane javnosti. Pojavlja se torej vtis, da so nekateri deležniki izključeni iz snovanja programa športa v naslednjem desetletju, kar je za dokument, ki naj bi vplival na strategijo in razvoj določenega področja na različnih nivojih in geografskih območjih, ne navadno.

Simona Kustec Lipicer, docentka na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani

Za mnenje o vlogi in načinu sprejemanja Nacionalnega programa športa za obdobje 2010-2020 smo se obrnili na dr. Simono Kustec Lipicer, docentko na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. Dr. Kustec Lipicer je članica Katedre za analizo politik in javno upravo ter se ukvarja z raziskovanjem odnosa med državo in civilno družbo (kamor seveda sodi tudi šport). Med ostalim je sourednica revije *Sport & EU Review*, uradne revije združenja za proučevanje športa in Evropske unije (Association for the Study of Sport & the European Union).

Kakšna je pravzaprav vloga tega programa, je sploh nujen?

Mislim, da je nujen, ker je šport mnogo več kot samo to, kar mi vidimo, in to, kar kot posamezniki ali skupine, vključene v šport, občutimo. Specifičen vidik športa, ki naj bi bil vsem državljanom zelo podoben, zanima tudi državo, saj ta skrbi za dobrobit in blagostanje državljanov. In ko identificira tista polja, ki se nanašajo bodi-

si na čim širšo večino njenih državljanov bodisi na družbene manjšine, kot so npr. mladi, invalidi, priseljenci, je v interesu države – strokovno temu rečemo v javnem interesu – da poskrbi za zagotavljanje teh interesov. Države zato sprejemajo posebne zakonske in podzakonske akte o športu, nekatere ga celo omenjajo v svojih ustavnih dokumentih. Na tak način določijo polja, ki se jih s svojim delovanjem v športu dotikajo zaradi že omenjenega jav-

nega interesa. V slovenskem primeru so to na primer področja vrhunškega športa, športa otrok in mladine, športa invalidov, kakovostnega športa in rekreacijskega športa. Te vsebine nato še bolj natančno opredelijo z vidika ciljev, ki jih želijo doseči s svojim delovanjem, ukrepov, ki jih bodo uporabile za doseg te ciljev, in finančnih sredstev, ki jih bodo namenile zanje. Prav slednje, torej strateški načrt oziroma konkretizacija izvajanja zakonsko določe-

nih ciljev, je v domeni takšnega dokumenta, kot je Nacionalni program športa. In če se sedaj vrnem na vaše začetno vprašanje: nacionalni program športa predstavlja nekakšno javnopolitično operacionalizacijo zakona, in sicer tega, kdaj, kako, na kakšen način in kje se bodo izvedle s strani države dane zaveze o uresničevanju javnega športnega interesa njenih državljanov. Pomembnost tega dokumenta, ki ga v slovenskem primeru pripravi pristojno ministrstvo za šport, se kaže tudi v dejstvu, da ga sprejme Državni zbor Republike Slovenije, torej zakonodajni organ oblasti, ki sicer sprejema zakonske akte. Praviloma imajo oziroma morajo imeti takšne programe vse demokratične države, ki s svojim delovanjem posegajo na področje športa. Tudi Evropska unija je enega od svojih temeljnih političnih dokumentov, ki se imenuje Bela knjiga o športu, in njen akcijski dokument Pierre de Coubertin vsebinsko pripravila na podoben način, kot se pripravlja vsebine nacionalnih programov. EU je svoj interes za šport sicer dokončno pokazala šele pred slabimi tremi leti in ga nato utrdila z omembo športa v ustavni listini, ki je začela veljati 1. decembra 2009. Zavedati se je treba tudi, da se ti programi vedno nanašajo na v zakonih opredeljene strateške cilje športne politike in da je zato usodnega pomena, da so ti cilji dobro opredeljeni. Če niso, potem to samo po sebi praviloma vpliva tudi na vnaprejšnjo omejenost in nizek uspeh programskih smernic in zavez. To je tako, kot če bi se na slabih temeljih poskušalo zgraditi novo, mogočno in bleščečo zgradbo.

Zakaj je postopek sprejemanja novega programa strokovni oziroma zainteresirani javnosti dokaj neznano? Je to storjeno namenoma?

Če pogledate pristope k oblikovanju tovrstnih dokumentov v razvitih evropskih demokracijah ali pa na primeru Evropske unije, boste videli, da potekajo skozi zelo transparentne, javnosti široko odprte posvetovalne procese tako imenovanega družbenega dialoga med vsemi zainteresiranimi skupinami – od posameznih državljanov do skupin športne sfere, kot so športna društva, zveze, strokovna javnost, pa do najvišjih avtoritet športne oblasti in

države. Oblast pridobiva s takšnim pristopom ocene o preteklem in obstoječem stanju, njihove pozitivne in negativne elemente, prihodnja pričakovanja in predloge zainteresiranih skupin in podobno. Kljub stalnemu spremljanju procesov, ki se odvijajo v okviru športne politike tako pri nas kot v drugih državah v razvitih svetovnih demokracijah ter še posebej v EU, v Sloveniji omenjenega demokratičnega posvetovalnega pristopa v aktualnih procesih oblikovanja novega nacionalnega programa žal nisem zasledila. Le na opisan način se namreč lahko odprto in demokratično omogoči, da se vsebine nacionalnih interesov, ki jih predlaga oblast, prenesajo in tudi pretehtajo pri njenih državljanih. Če se proces od tega kakor koli razlikuje, je javni interes ogrožen, odprta pa so vrata partikularnim, ozkim, osebnim interesom, ki praviloma ne upoštevajo in tudi ogrožajo interese večine državljanov.

Kako v vaši sferi gledate na uspešnost tega programa?

Z vsebinskega vidika ga ne morem ovrednotiti, saj so profesorji in raziskovalci s Fakultete za šport nesporno večji strokovnjaki na tem področju, imam pa zaradi že naštetih razlogov pomisleke o sami demokratičnosti postopkov. Če se izkaže, da tako pomemben strateški dokument sprejemajo, izvajajo in vrednotijo iste skupine, je to zelo problematično. To je nedopustno z več vidikov, najbolj temeljni so z vidika demokratične politične, upravne in tudi strokovne akademsko-raziskovalne kulture. Državo morajo nesporno zanimati doseženi rezultati zasledovanja javnega interesa. To daje ovrednotiti izvajalcem izvedenega programa, vsekakor pa bi morala pridobiti tudi ocene zunanjih evalvacijskih skupin, ki v pripravo ter izvajanje programa niso bile neposredno vključene in ne prihajajo nujno zgolj iz športne sfere, ampak npr. iz izobraževanja, zdravja, sociale. Slednje namreč pri njihovem ocenjevanju vodijo le strokovni motivi podati neodvisno, celostno in objektivno oceno o izvedenih aktivnostih in doseženih rezultatih, ki jih niso neposredno oblikovali. Zgolj samoocenjevanje je namreč lahko nevarno: zanj je značilno, da vodi tudi do manipulacije, prirojanja, uporabe zgolj tistih delov podatkov, ki kažejo samo do-

bre plati rezultatov in niso nujno prikazane z vseh zornih kotov.

Med predstavitvijo sprejemanja novega programa, ki je v organizaciji Študentske organizacije Fakultete za šport v Ljubljani potekala sredi aprila, je bila izrečena sledeča misel: »Delati v športu pomeni delati v politiki, treba se je vključiti v organe odločanja.« Kako komentirate to izjavo?

Osnovna, temeljna ideja športa je, da je samostojen in da naj bi se vanj država ne vpletala. To je seveda ideal, ki je daleč od dejanskega stanja, pri čemer želim izrecno izpostaviti, da moramo na državno vpletanje v šport v osnovi gledati pozitivno. Z zakonom in dolgoročnim strateškim nacionalnim programom športa pozitivno spodbujamo in zagotavljamo interese športa ter državljanov zanj tudi na ravni države. Ta se zaveže, da bo šport spodbujala, negovala in vlagala vanj svoje lastne vire. Obstaja seveda tudi mnogo negativnih, diametralno drugačnih izkušenj, ko se skuša politika okoristiti s športom, pa tudi obratno, ko šport skuša izkoristiti neke politične povezave. Ni vse črno-belo, a vendar, če so temelji zdravi, je povezava med politiko in športom lahko zelo dobra, koristna in obojestransko zaželeno.

Je nacionalni program športa res »program možnosti in priložnosti«, za kakršnega ga označujejo njegovi snovalci?

Absolutno da, in sicer javnega interesa, čim širšega interesa državljanov – večinskih in manjšinskih skupin, možnosti in priložnosti vseh, ki so vpleteni v šport v Republiki Sloveniji. To je ključ do uspeha. In na takšen način se lahko doseže harmonijo med državo in športom oz. športi, lahko se vključuje doslej spregledane – predvsem družbene manjšine, ki na šport zaradi njim lastnih razlogov gledajo z drugačnimi pričakovanji in ki jim prav šport lahko omogoči aktivno vključenost v demokratično družbo.

asist. Simon Ličen, univ. dipl. nov.
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, –
Katedra za sociologijo in zgodovino športa
e-naslov: simon.licen@guest.arnes.si